

А. А. Корзюк

**АРГАНІЗАЦЫЯ КРАЯЗНАЎЧАЙ
РАБОТЫ ПРЫ ВЫВУЧЭННІ**

**ГІСТОРЫІ
БЕЛАРУСІ**

Ў СЯРЭДНЯЙ ШКОЛЕ

Дапаможнік для педагогаў устаноў
агульнай сярэдняй адукацыі

Мазыр
«Белы Вецер»
2 0 1 5

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>

УДК 372.893
ББК 74.200.585.4
К66

А ў т а р

кандыдат педагагічных навук, дацэнт, загадчык кафедры дапаможных гістарычных дысцыплін і метадыкі выкладання гісторыі УА «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка» **А. А. Корзюк**

Р э ц е н з е н т ы:

кандыдат педагагічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы

С. В. Паноў;

кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі УА «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

Н. В. Барабаш;

настаўнік гісторыі вышэйшай катэгорыі, дырэктар ДУА «Сярэдняя школа № 95 г. Мінска» **Б. У. Кручкоў**

Корзюк, А. А.

К66 Арганізацыя краязнаўчай работы пры вывучэнні гісторыі Беларусі ў сярэдняй школе / А. А. Корзюк. — Мазыр : Белы Вецер, 2015. — 98, [2] с.

ISBN 978-985-574-014-9.

У выданні разглядаюцца метадычныя шляхі арганізацыі краязнаўчай работы пры вывучэнні гісторыі Беларусі ў сярэдняй школе. Раскрываюцца прадмет і задачы гістарычнага краязнаўства, яго роля ў фарміраванні патрыятычных пачуццяў і сістэмы гістарычных ведаў вучняў аб родным краі, паказваюцца разнастайныя формы, метады і прыёмы выкарыстання краязнаўчага матэрыялу ў вучэбнай і пазакласнай рабоце па прадмету.

Адрасуецца настаўнікам гісторыі сярэдніх школ, кіраўнікам музеяў устаноў адукацыі, студэнтам гістарычных факультэтаў устаноў вышэйшай адукацыі, усім, хто цікавіцца краязнаўствам.

УДК 372.893
ББК 74.200.585.4

ISBN 978-985-574-014-9

© Корзюк А. А., 2015

© Афармленне. ТАА ВД «Белы Вецер», 2015

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>

УВОДЗІНЫ

Гістарычнае краязнаўства з'яўляецца адным з важных элементаў гістарычнай адукацыі ў школе, а таксама багатай крыніцай ведаў вучняў аб родным краі, фарміравання беражлівых адосін да яго гісторыка-культурнай спадчыны, выхавання грамадзянска-патрыятычных пачуццяў. Яно адыгрывае істотную педагагічную ролю ў ідэйна-маральным, працоўным, экалагічным і эстэтычным выхаванні вучняў. З яго дапамогай вучні могуць асэнсаваць непарыўнае адзінства гісторыі роднага краю, горада, вёскі з гісторыяй нашай дзяржавы — Рэспублікі Беларусь.

Выкарыстанне краязнаўчага матэрыялу ў вучэбнай і пазакласнай рабоце па гісторыі спрыяе цэласнаму фарміраванню вучэбных гістарычных ведаў вучняў, садзейнічае эфектыўнаму засваенню заканамернасцей гістарычнага развіцця, фарміраванню навыкаў самастойнай даследчыцкай працы.

Развіццю гістарычнага краязнаўства Беларусі ў папярэднія гістарычныя перыяды прысвечаны навуковыя працы Л. В. Аляксеева [1] і Г. А. Каханоўскага [11]. М. В. Піваварам і А. У. Дзянісавым былі абаронены дысертацыі, прысвечаныя развіццю гістарычнага краязнаўства Беларусі [16; 8]. У іх змесце ўтрымліваецца каштоўны фактычны матэрыял, на аснове якога аўтарамі робяцца навукова абгрунтаваныя высновы аб дасягненнях і праблемах у краязнаўчым вывучэнні беларускіх зямель у пэўныя гістарычныя перыяды.

У шэрагу вучэбных дапаможнікаў можна адзначыць выданне, падрыхтаванае ў 1969 г. калектывам аўтараў у складзе М. П. Мілонава, Ю. Ф. Конанава, А. М. Разгона і інш. [10]. У яго змесце разглядаюцца тэарэтычныя і практычныя пытанні, звязаныя з вывучэннем роднага краю. Дапаможнік змяшчае багаты факталагічны матэрыял па археалогіі, этнаграфіі, школьным музеязнаўстве і некаторых спецыяльных гістарычных дысцыплінах. Падобную логіку пабудовы маюць дапаможнікі пад рэдакцыяй Г. М. Мацюшына [2]

і Э. М. Загарульскага [9], апошні з якіх прысвечаны гістарычнаму краязнаўству Беларусі.

Прапануемы дапаможнік прысвечаны пытанням тэорыі і метадыкі выкарыстання краязнаўчага матэрыялу ў адуцыйным працэсе па гісторыі Беларусі і разлічаны на настаўнікаў гісторыі сярэдніх школ і педагогаў дадатковай адукацыі (кіраўнікоў краязнаўчых гурткоў, музеяў і г. д.). Пры яго напісанні быў улічаны як багаты вопыт метадыкі гісторыка-краязнаўчай работы ў школе, назапашаны ў савецкай педагогіцы [2; 4; 9; 10; 13; 15], так і тэарэтыка-метадычныя распрацоўкі сучасных беларускіх і расійскіх навукоўцаў і педагогаў-практыкаў [3; 5—7; 12; 14; 17; 18].

Дапаможнік змяшчае 3 главы і дадатак У першай главе разглядаюцца прадмет і задачы гістарычнага краязнаўства ў сярэдняй школе. Змест другой главы прысвечаны выкарыстанню гістарычнага краязнаўства ў вучэбнай, а трэцяй — у пазакласнай рабоце па прадмету. У дадатку прыведзены разнастайныя прыклады выкарыстання краязнаўчага матэрыялу ў адукацыйным працэсе па гісторыі Беларусі, прыведзены распрацоўкі розных форм вучэбных і пазакласных мерапрыемстваў краязнаўчай накіраванасці. У канцы кожнай главы прапануецца спіс выкарыстанай літаратуры. У канцы дапаможніка змешчаны спіс рэкамендаванай літаратуры для настаўніка, у якім прапануюцца публікацыі па пытаннях тэорыі і метадыкі арганізацыі краязнаўчай работы ў школе і метадычныя распрацоўкі краязнаўчых урокаў і пазакласных мерапрыемстваў, якія не ўвайшлі ў пералік цытаваных крыніц.

Літаратура да ўводзін

1. *Алексеев, Л. В.* Археология и краеведение Белоруссии XVI — 30-е годы XX в. / Л. В. Алексеев. — Мн., 1996.

2. *Ашурков, В. Н.* Историческое краеведение : учебн. пособие для истор. фак. пед. ин-тов / В. Н. Ашурков, Д. В. Кацюба, Г. Н. Матюшин; под ред. Г. Н. Матюшина. — 2-е изд., перераб. и доп. — М., 1982.

3. *Буткевич, В. В.* Мое Отечество : пособие для педагогов учреждений общ. сред. образования / В. В. Буткевич, О. В. Толкачева. — Мн., 2012.

4. Внеклассная работа по истории (Краеведение) : пособие для учителя / сост. Д. В. Кацюба. — М., 1975.

5. Вывучаем родны край : з вопыту работы УА «Дукорская дзяржаўная агульнаадукацыйная дзіцячы сад-сярэдня школа» / склад. І. А. Пінголь, В. А. Мацуганавы, Н. К. Крукоўская ; пад рэд. І. А. Пінголь ; ДУА «Мінск. абл. ін-т развіцця адукацыі». — Мн., 2010.

6. Детский туризм в Минской области : пособие для учителей / авт.- сост. Т. И. Данилевич [и др.]. — Мн., 2005.

7. Детский туризм и краеведение в Беларуси : пособие для учителей / авт.-сост. С. С. Митрахович [и др.]. — Мн., 2003.

8. *Дзянісаў, А. У.* Краязнаўчы рух у БССР у 20—30-я гг. XX ст. : аўтарэф. дыс. канд. гіст. навук : 07.00.02 / А. У. Дзянісаў ; БДПУ імя М. Танка. — Мн., 2008

9. Историческое краеведение Белоруссии : учебн. пособие / А. Н. Ваганова, Э. М. Загорульский, В. С. Космылев [и др.]; под ред. Э. М. Загорульского. — Мн., 1980.

10. Историческое краеведение (основные источники изучения истории родного края): пособие для студентов пед. вузов / Н. П. Милонов [и др.]. — М., 1969.

11. *Каханойскі, Г. А.* Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі XVI—XIX ст. / Г. А. Каханойскі. — Мн., 1984.

12. *Кацюба, Д. В.* Историческое краеведение в школе и вузе : учебн. пособие / Д. В. Кацюба. — К., 1994.

13. Краеведение : пособие для учителя / А. В. Даринский [и др.]; под ред. А. В. Даринского. — М., 1987.

14. Любовь к Родине начинается с любви к родному дому: из опыта работы педагогов Минской области / сост. Н. А. Демидова; ГУО «Минский областной ИРО». — Мн., 2011.

15. Методика историко-краеведческой работы в школе / под ред. Н. С. Борисова. — М., 1982.

16. *Півавар, М. В.* Гістарычнае краязнаўства Беларусі ў 1961—1991 гг. : дыс. канд. гіст. навук : 07.00.02 / М. В. Півавар ; установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава». — Мн., 2007.

17. *Прокопович, И. М.* И край родной откроет тайны : система школьного краеведения / И. М. Прокопович. — Мн., 2006.

18. *Сейненский, А. Е.* Школьное историческое краеведение: современная модель (конец XX в.) : в помощь педагогу-краеведу / А. Е. Сейненский. — М., 1994.

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Веды пра родны край — істотная частка інтэлектуальнага патэнцыялу грамадзяніна сваёй краіны, таму гістарычнае краязнаўства з'яўляецца адным з найважнейшых кампанентаў гуманітарнай адукацыі. Значэнне гістарычнага краязнаўства заключаецца ў тым, што яно вядзе да праблемнага разумення гістарычнага матэрыялу, фарміруе навыкі самастойных гістарычных даследаванняў, выхоўвае любоў да роднага краю і да сваёй Радзімы.

Гістарычнае краязнаўства аб'ядноўвае цэлы комплекс навуковых дысцыплін, якія могуць некалькі адрознівацца па змесце і метадах даследавання, але ў сваёй сукупнасці вядуць да навуковага і ўсебаковага спазнання гісторыі краю. Яго асаблівасцю з'яўляецца цесная сувязь з лакальнымі даследаваннямі, у якіх вучні самі могуць прымаць непасрэдны ўдзел, самастойна працуючы з рознымі відамі гістарычных крыніц і фарміруючы свае даследчыя навыкі. Таму ў змесце дадзенага дапаможніка аўтар імкнуўся ўдзяліць пэўную ўвагу фарміраванню ў вучняў практычных уменняў выкарыстання тэарэтычных ведаў у галіне краязнаўства пры вывучэнні гісторыі Беларусі ў вучэбнай і пазакласнай рабоце.

Гістарычнае краязнаўства займае значнае месца пры навучанні гісторыі Беларусі ў сярэдняй школе. Праз краязнаўчы матэрыял настаўнік можа далучыць вучняў да мінулага, сучаснасці і будучыні свайго краю. Уключэнне гістарычнага краязнаўства ў сістэму вывучэння гісторыі нашай Радзімы спрыяе фарміраванню ў вучняў трывалых ведаў аб асноўных этапах развіцця нашай краіны. З дапамогай мясцовага краязнаўчага матэрыялу, у якім адбілася матэрыяльная і духоўная дзейнасць многіх пакаленняў жыхароў краю, вучні знаёмяцца з развіццём гаспадаркі, ваеннай гісторыі, грамадска-палітычным рухам, духоўным жыццём свайго рэгіёну ў той ці іншы перыяд часу. Гэта спрыяе больш эфектыўнаму засваенню гістарычных ведаў, іх канкрэтызацыі і паглыбленню.

Вывучэнне роднага краю адкрывае шырокія магчымасці для самастойнай дзейнасці вучняў і арганізацыі пошукавай працы. У гэтай справе важным момантам з'яўляецца выкарыстанне патэнцыялу дзяржаўных і школьных краязнаўчых музеяў, правядзенне вучэбных экскурсій, паездак і турыстычных паходаў. Ад таго, наколькі настаўнік гісторыі сам захоплены гісторыяй роднага краю, валодае ведамі аб гісторыка-культурнай спадчыне Беларусі, метадах яе зберажэння, выкарыстання і навыкамі самастойнай краязнаўчай дзейнасці, ва многім залежыць ступень паспяховасці ажыццяўлення краязнаўчай працы ў адукацыйным працэсе па гісторыі.

РЭКАМЕНДАВАНАЯ ЛІТАРАТУРА ДЛЯ НАСТАЎНІКА

1. Пытанні тэорыі і методыкі арганізацыі краязнаўчай работы ў школе

1. *Бандзелікаў, М.* Гістарычнае краязнаўства ў пазакласнай рабоце настаўніка / *М. Бандзелікаў* // Гісторыя: праблемы выкладання. — 1997. — № 2. — С. 112—118.
2. *Барыс, С.* Краязнаўства ў школе. Якім яму быць? / *С. Барыс* // Беларускі гістарычны часопіс. — 2003. — № 4. — С. 76—77.
3. *Вабішчэвіч, В.* Экскурсіі і паходы па родным краі / *В. Вабішчэвіч* // Беларускі гістарычны часопіс. — 2009. — № 7. — С. 65—71.
4. *Васичева, Э. В.* Музейная педагогіка в образовательном пространстве школы / *Э. В. Васичева, Л. М. Иванова, Т. А. Соколова* // Методист. — № 7. — 2007. — С. 53—59.
5. *Гончаров, Ю. М.* Историческое краеведение города : учебн. пособие / *Ю. М. Гончаров.* — Томск, 2009.
6. *Гостев, А.* Воспитание историей (О значении школьного исторического краеведения) / *А. Гостев* // Народное образование. — 1988. — № 6. — С. 26—28.
7. *Госцев, А.* Адзіная навучальная прастора і краязнаўства / *А. Госцев.* // Гісторыя: праблемы выкладання. — 2000. — № 3. — С. 47—62.
8. *Дранников, В.* Краеведческий факультатив / *В. Дранников* // Преподавание истории в школе. — 1990. — № 6. — С. 106—108.

9. *Емельянов, А. М.* История партизанского движения как основа школьного краеведения / А. М. Емельянов. // *Гісторыя і грамадазнаўства.* — 2011. — № 3. — С. 45—50.

10. *Загорская, А. М.* Школьный музей в системе воспитания будущего поколения / А. М. Загорская, Н. Б. Яковлева // *Гісторыя і грамадазнаўства.* — 2013. — № 6. — С. 46—49.

11. *Зайцева, А. И.* Современные средства представления в экспозиционном пространстве музея: новый музейно-педагогический компонент / А. И. Зайцева // *Гісторыя і грамадазнаўства.* — 2013. — № 8. — С. 60—67.

12. *Иванов, П. В.* Педагогические основы школьного краеведения / П. В. Иванов. — П., 1986.

13. *Катовіч, Н. К.* Выхаваўчы патэнцыял школьнага краязнаўства / Н. К. Катовіч // *Адукацыя і выхаванне.* — 2010. — № 5. — С. 69—73.

14. *Князев, Ю. А.* Библиография в краеведческой работе / Ю. А. Князев // *Преподавание истории в школе.* — 1991. — № 3. — С. 128—131.

15. *Князев, Ю. А.* Сущность и педагогическая значимость школьного краеведения / Ю. А. Князев // *Преподавание истории в школе.* — 1989. — № 6. — С. 132—135.

16. *Корзюк, А. А.* Уроки-экскурсии при изучении истории Беларуси в средней школе / А. А. Корзюк // *Гісторыя Беларусі: новае ў даследаванні і выкладанні: матэрыялы Рэсп. навук.-практ. канф., прысвеч. 80-годдзю БДПУ імя М. Танка, г. Мінск, 25 кастр. 2002 г. / БДПУ імя М. Танка; рэдкал.: У. В. Тугай [і інш.]. — Мн., 2002. .*

17. *Корзюк, А. А.* Методическая подготовка учителя истории к проведению уроков-экскурсий: основные этапы / А. А. Корзюк // *Альманах современной науки и образования.* — Тамбов, 2009. — № 12. — В 2 ч. — Ч. 2. — С. 91—93.

18. *Корзюк, А. А.* Опыт организации гражданско-патриотического воспитания учащихся средствами народного музея боевой славы / А. А. Корзюк // «*Строкой опаленное сердце...*»: сб. творч. работ учащихся. — Мн., 2005.

19. *Корзюк А. А.* Организация учебных экскурсий при изучении факультативных курсов по религиоведению в общеобразовательной школе (на примере г. Минска) / А. А. Корзюк // *XV Международные Кирилло-Методиевские чтения, посвященные Дням славянской письменности и культуры (Мн., 21—24 мая 2009 г.) : материалы чтений «Духовные основы социальной и экономической устойчивости современного общества» / [отв. ред. и сост. Г. Н. Петровский]. — Мн., 2009. — С. 253—258.*

20. *Корзюк, А. А.* Учебные экскурсии при изучении факультативных курсов по религиоведению / А. Корзюк // *Гісторыя: праблемы выкладання.* — 2008. — № 8. — С. 46—49.

21. *Корзюк, А. А.* Формы арганізацыі актыўнай вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў у працэсе навучання гісторыі / А. А. Корзюк // Беларускі гістарычны часопіс — 2012. — № 12. — С. 39—45.
22. *Кузьмін, А. А.* Адукацыйны праект «Фарміраванне гістарычнай і патрыятычнай свядомасці навучэнцаў праз краязнаўства» / А. А. Кузьмін // Гісторыя і грамадазнаўства. — 2011. — № 4. — С. 11—16.
23. *Ліхараў, І.* Інфармацыйнае суправаджэнне краязнаўства / І. Ліхараў // Беларускі гістарычны часопіс. — 2009. — № 7. — С. 53—60.
24. *Півавар, М.* Гістарычнае краязнаўства ў другой палове ХХ ст. / М. Півавар. — Беларускі гістарычны часопіс. — 2005. — № 3. — С. 46—52.
25. *Петушкова, Н. Н.* Приобщение учащихся к музею исторического профиля / Н. Н. Петушкова // Преподавание истории в школе. — 2007. — № 8. — С. 16—18.
26. *Сейненский, А. Е.* Краеведение в школьном историческом образовании / А. Е. Сейненский // Преподавание истории и обществознания в школе. — 2004. — № 10. — С. 19—28.
27. *Сейненский, А. Е.* Родной край. Страницы истории. В помощь педагогу-краеведу / А. Е. Сейненский. — М., 1994.
28. *Сікорскі, А. М.* Краязнаўства — аснова фарміравання грамадзянскай пазіцыі школьнікаў / А. М. Сікорскі // Адукацыя і выхаванне. — 2009. — № 10. — С. 44—47.
29. *Следзевский, И. В.* Гражданско-патриотическое воспитание детей и молодежи : проблемы и стратегия / И. В. Следзевский // Преподавание истории в школе. — 2007. — № 7. — С. 10—15.
30. *Соловьев, М. С.* Новое содержание в традиционной краеведческой работе / М. С. Соловьев // Преподавание истории в школе. — 2007. — № 5. — С. 50—51.
31. *Таратушкина, Е. Е.* Ученический проект краеведческого направления / Е. Е. Таратушкина // Гісторыя і грамадазнаўства. — 2012. — № 3. — С. 60—61.
32. *Фатеев, А. В.* Учитель в музее / А. В. Фатеев // Преподавание истории в школе. — 2007. — № 8. — С. 11—15.
33. *Щеглова, Т. К.* Устная история и краеведческая работа / Т. К. Щеглова // Преподавание истории в школе. — 1998. — № 5. — С. 60—66.
34. *Ялышева, Л. В.* Организация деятельности школьного музея / Л. В. Ялышева // Преподавание истории в школе. — 2009. — № 10. — С. 49—51.

2. Метадычныя распрацоўкі краязнаўчых урокаў і пазакласных мерапрыемстваў

1. *Анищенко, Е. М.* Историческое прошлое нашего края. Интегрированный урок истории Беларуси и русского языка, VII класс / Е. М. Анищенко, С. В. Козлова // — Гісторыя і грамадазнаўства. — 2012. — № 6. — С. 52—56.

2. *Бурачевская, О. Л.* Наш край в древности / О. Л. Бурачевская // Гісторыя: праблемы выкладання. — 2001. — № 3. — С. 24—27.

3. *Бурачевская, О. Л.* Наш край в XIII—XIV веках. Урок истории Беларуси, VII класс / О. Л. Бурачевская // Гісторыя і грамадазнаўства. — 2012. — № 9. — С. 53—55.

4. *Бурачевская, О. Л.* Наш край в конце XIX—начале XX века. Урок истории Беларуси, IX класс / О. Л. Бурачевская // Гісторыя і грамадазнаўства. — 2012. — № 9. — С. 55—59.

5. *Говоркова, Е.* Православные храмы Могилева XVII—XVIII веков : методическая разработка по факультативному курсу «Храмы, замки, дворцы Беларуси», VII класс / Е. Говоркова // Беларускі гістарычны часопіс. — 2013. — № 6. — С. 61—68.

6. *Горбачевич, Л. А.* Использование краеведческого материала на уроках истории Беларуси // Л. А. Горбачевич // Гісторыя і грамадазнаўства. — 2013. — № 10. — С. 48—56.

7. *Дзярках, В.* Экскурсія па Верхняму гораду Мінска (па прынцыпу шніцэлягд) / В. Дзярках, Т. Бахар // Беларускі гістарычны часопіс. — 2012. — № 6. — С. 63—69.

8. *Дубінін, Д. У.* Мая родная старонка : дапам. для педагогаў / Д. У. Дубінін, Д. М. Дубініна. — Мн., 2000.

9. *Дубініна, Д. М.* Родная прырода ў вуснай народнай творчасці : дапам. для педагогаў устаноў дашкольнай адукацыі / Д. М. Дубініна, А. А. Страха, Д. У. Дубінін. — Мазыр, 2014.

10. *Корзюк, А.* Вторая Мировая и Великая Отечественная войны: брейн-ринг / А. Корзюк, А. Мастюлина // Гісторыя: праблемы выкладання. — 1999. — № 3. — С. 91—92.

11. *Корзюк, А.* Минское подполье в произведениях белорусских писателей: литературные чтения / А. Корзюк // Гісторыя: праблемы выкладання. — 1999. — № 4. — С. 109—110.

12. *Подвойская, О.* Замки и дворцы Беларуси (интеллектуальная игра для учащихся 7, 8 классов) / О. Подвойская // Беларускі гістарычны часопіс. — 2014. — № 6. — С. 49—55.

13. *Ракуць, В.* Беларусь — краіна замкаў (інтэлектуальная гульня, VII клас) / В. Ракуць, С. Барыс // Беларускі гістарычны часопіс. — 2014. — № 6. — С. 56—59.

14. *Ракуць, В.* Вывучаем спадчыну школьнага мікрараёна // *В. Ракуць // Беларускі гістарычны часопіс.* — 2009. — № 5. — С. 63—65.

15. *Ракуць, В.* Наш край / *В. Ракуць / В. Ракуць // Беларускі гістарычны часопіс.* — 2011. — № 4. — С. 54—56.

16. *Ракуць, В.* Старажытныя замкі Гродзеншчыны / *В. Ракуць // Беларускі гістарычны часопіс.* — 2008. — № 6. — С. 57—63.

17. *Станіславоўіч, М.* Праграма факультатывных заняткаў па краязнаўстве для вучняў VII—IX класаў агульнаадукацыйных устаноў Ляхавіцкага раёна / *М. Станіславоўіч // Гісторыя: праблемы выкладання.* — 2010. — № 1. — С. 15—20.

18. *Сяргеева, С.* Ведай свой горад. Краязнаўчы маршрут / *С. Сяргеева, Н. Шаршнёва // Гісторыя: праблемы выкладання.* — 2010. — № 1. — С. 27—30.

19. *Трыгорлава, Л.* Віцебшчына родная мая... / *Л. Трыгорлава // Беларускі гістарычны часопіс.* — 2010. — № 6. — С. 63—69.

20. *Хахлова, А.* Імёны герояў у назвах вуліц г. Мінска (пазакласнае мерапрыемства па гісторыі Беларусі) / *А. Хахлова // Беларускі гістарычны часопіс.* — 2005. — № 3. — С. 68—70.

21. *Цвірко, С.* Краязнаўчая гасцёўня «Святыні зямлі Стаўбцоўскай», IX—XI класы / *С. Цвірко // Беларускі гістарычны часопіс.* — 2012. — № 6. — С. 70—76.

22. *Шкаруба, І. М.* Выхаванне патрыятычных пачуццяў, маральных асноў, духоўных і эстэтычных якасцей у навучэнцаў праз школьны краязнаўчы музей / *І. М. Шкаруба // Гісторыя і грамадазнаўства.* — 2013. — № 6. — С. 50—52.

23. *Юркова, И. И.* Мой родной город Минск : программа факультативных занятий для 5 класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / *И. И. Юркова.* — Мозырь, 2011.

24. *Юркова, И. И.* Мой родной город Минск : пособие для учащихся 5 класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / *И. И. Юркова, Г. С. Скрипченко.* — Мозырь, 2011.

ЗМЕСТ

<i>Уводзіны</i>	3
<i>Літаратура да ўводзін</i>	4

ГЛАВА 1

Гістарычнае краязнаўства, яго прадмет і задачы

Паняцце краязнаўства	6
Метады і крыніцы гістарычнага краязнаўства	7
Асноўныя формы арганізацыі гістарычнага краязнаўства	8
Роля гістарычнага краязнаўства ў навучанні і выхаванні школьнікаў	10
<i>Літаратура да главы 1</i>	11

ГЛАВА 2

Гістарычнае краязнаўства ў вучэбнай рабоце

Сувязь вучэбнага і пазавучэбнага краязнаўства	13
Краязнаўчы матэрыял на ўроках гісторыі	14
Збор і назапашванне настаўнікам гісторыі краязнаўчага ма- тэрыялу	21
Формы правядзення факультатыўных заняткаў па краязнаўству	22
<i>Літаратура да главы 2</i>	24

ГЛАВА 3

Гістарычнае краязнаўства ў пазакласнай рабоце

Асноўныя формы і накірункі пазакласнай гісторыка-краязнаўчай работы ў школе	25
Гурток	26

Экспедыцыі, экспедыцыі і паходы па родным краі	28
Гісторыка-краязнаўчыя вечары, канферэнцыі, алімпіяды, віктарыны, выставы і іншыя формы пазакласнай работы	29
Гісторыка-краязнаўчая экскурсія, яе падрыхтоўка і правядзенне	34
Школьныя музеі. Выкарыстанне матэрыялаў школьнага музея ў навучальнай і выхаваўчай рабоце школы	41
Падрыхтоўка вучнёўскіх даследчых работ па краязнаўству	51
<i>Літаратура да главы 3</i>	55

ДАДАТАК

Выкарыстанне краязнаўчага матэрыялу па гісторыі Беларусі ў адукацыйным працэсе

Дидактический сценарий урока «Наш край в древние времена» (История Беларуси, VI класс)	57
Дидактический сценарий урока «Наш край в IX—XIII вв.» (История Беларуси, VI класс)	59
Сцэнарый свята «Нараджэнне Хрыстова»	63
Выстава прадметаў беларускай этнаграфіі «Беларуская хатка» ў школьным краязнаўчым музеі	69
Отчет о проведении туристско-краеведческой экспедиции	72
Выставка «Орден в твоём доме» в школьном краеведческом музее	81
Літаратурна-музыкальная композиция «Сказание о полководце»	87
<i>Заклучэнне</i>	92

РЭКАМЕНДАВАНАЯ ЛІТАРАТУРА ДЛЯ НАСТАЎНІКА

1. <i>Пытанні тэорыі і метадыкі арганізацыі краязнаўчай работы ў школе</i>	93
2. <i>Метадычныя распрацоўкі краязнаўчых урокаў і пазакласных мерапрыемстваў</i>	96

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>

Вытворна-практычнае выданне

КОРЗЮК Аляксандр Аляксандравіч
АРГАНІЗАЦЫЯ КРАЯЗНАЎЧАЙ РАБОТЫ
ПРЫ ВІВУЧЭННІ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ
Ў СЯРЭДНЯЙ ШКОЛЕ

Дапаможнік для педагогаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі

Галоўны рэдактар *С. Я. Шумак*
Вядучы рэдактар *Л. В. Ульянская*
Мастак *К. І. Фурс*
Мастак вокладкі *К. І. Фурс*
Камп'ютарная вёрстка *Л. В. Ульянскай*

Падпісана да друку з арыгінал-макета 03.11.2014. Фармат 60x84/16. Папера афсетная. Друк лічбавы.
Ум. друк. арк. 5,81 Ул.-выд. арк. 6,09. Тыраж 1013 экз. Заказ 913/5740149-1

Выдавец і паліграфічнае выкананне:

Пасведчанне аб дзяржаўнай гігіенічнай рэгістрацыі № 08-33-3.68371 ад 03.03.2010. Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Выдавецкі Дом «Белы Вечер». Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/35 ад 16.09.2013. 247760, г. Мазыр, вул. Савецкая, 198/4. Тэл./факс (0236) 32-51-03, 32-51-22. Філіял: 220007, г. Мінск, вул. Валадзько, 30, оф. 417. Тэл. (017) 224-66-89, 298-50-26, 298-50-27.

<http://belveter.by>. E-mail: book@belveter.by

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>